

Sygn. akt II Ka 498/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie Wydział II Karny w składzie:

Przewodniczący: SSO Waldemar Nycz

Sędziowie: SSO Mariusz Sztorc (spr.)

SSO Grzegorz Maciejowski

Protokolant: protokolant Aleksandra Baczyńska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie - Renaty Stopińskiej - Witkowskiej oraz pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego (...) Sp. z o.o.

- adw. M. B.

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 stycznia 2015 r.

sprawy **A. G.**

oskarżonego o przestępstwo z art. 286 § 1 kk

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Rzeszowie

z dnia 30 maja 2014 r., sygnatura akt X K 1127/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę **przekazuje** Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt II Ka 498/14

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 30 maja 2014 roku, sygn. akt XK 1127/12 uznał oskarżonego A. G. za winnego tego, że:

I. w okresie od dnia 2 grudnia 2011 roku do 15 stycznia 2012 roku w krótkich odstępach czasu, działając z góry powziętego zamiaru w L. celem uzyskania korzyści majątkowej w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej pod nazwą (...) . H. U. (...) A. G. z siedzibą w miejscowości (...)-(...) F. ul. (...), zamawiając w firmie (...) z/s L. (...) woj. (...) towar w postaci wyrobów alkoholowych poprzez zatajenie rzeczywistego obrazu swojej firmy i osobistego zapewnienia, że za zamówiony towar zapłaci, wprowadził w błąd firmę (...) z/s w L. (...), nie wywiązując się z obowiązku pełnej zapłaty należności zgodnie z fakturą Vat o nr (...) (...) z dnia 18 października 2011 roku na kwotę 12.599,01 złotych, fakturą Vat o nr (...) (...) z dnia 18 października 2011 roku na kwotę 20.808,50 złotych, fakturą Vat o nr (...) (...) z dnia 26 października 2011 roku na kwotę 11.707,79 złotych, fakturą Vat o nr (...) (...) z dnia 15 listopada 2011 roku na kwotę 0,68 złotych przez co doprowadził do niekorzystnego rozporządzenia mieniem tj. pieniędzy w kwocie 44.115,98 złotych na szkodę firmy (...) z/s w L.(...) tj. czynu z art. 286 § 1 kk w zw. z art. 12 kk i za to na mocy art. 286 § 1 kk skazał go na karę 1 roku pozbawienia wolności.

Na mocy art. 69 § 1 kk i art. 70 § 1 pkt 1 kk Sąd warunkowo zawiesił oskarżonemu wykonanie kary pozbawienia wolności na okres próby 2 lat.

Na mocy art. 46 § 1 kk orzekł wobec oskarżonego A. G. środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody poprzez zapłatę kwoty 44.115,98 złotych na rzecz pokrzywdzonego (...) L. (...)

Na mocy art. 627 kpk Sąd zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe w kwocie 410 złotych.

Apelację od wyroku wniósł obrońca oskarżonego zaskarżając go w całości, na korzyść oskarżonego. Wyrokowi temu zarzucił na zasadzie art. 438 pkt 1 k.p.k. obrazę przepisów prawa materialnego, a to:

- art. 286 § 1 k.k. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że oskarżony dopuścił się przestępstwa oszustwa na szkodę (...) Sp. z o.o. z/s w L., w sytuacji gdy okoliczności sprawy nie pozwalają na stwierdzenie, że oskarżony swoim zachowaniem zrealizował przedmiotowe oraz podmiotowe znamiona tego występku, w szczególności oskarżony nie wprowadził kontrahenta w błąd co do jakichkolwiek okoliczności związanych z zawieraniem transakcjami, jak też w żadnym momencie nie wykazywał zamiaru doprowadzenia (...) Sp. z o.o. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej;

- art. 12 k.k. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że oskarżony działał w warunkach czynu ciągłego, w sytuacji, gdy z okoliczności niniejszej sprawy nie wynika, aby oskarżony działał z powziętym z góry zamiarem wprowadzenia formy (...) Sp. z o.o. w błąd i doprowadzenia tej Spółki do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Z ostrożności procesowej, na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd powyższych zarzutów, zaskarżonemu wyrokowi zarzucił na zasadzie art. 438 pkt. 2 k.p.k. - mającą wpływ na treść zaskarżonego wyroku obrazę przepisów postępowania, a to:

1. art. 2 § 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k., art. 410 k.p.k., poprzez sprzeczną z zasadami logiki, prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego, a co za tym idzie - dowolną, arbitralną, powierzchowną i wyjątkowo wybiórczą ocenę zebranych w sprawie dowodów, polegającą na ograniczeniu się wyłącznie do faktu nieuregulowania przez oskarżonego należności za zakupiony towar, wynikających z niezapłaconych faktur VAT, a następnie - odczytywaniu wszelkich innych dowodów przez pryzmat tej okoliczności, ponadto zaniechanie dążenia do należytego wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy w zgodzie z zasadą rzetelnego procesu karnego oraz zasadą prawdy materialnej, oparcie się wyłącznie na okolicznościach obciążających oskarżonego, przy braku należytego uzasadnienia, dlatego Sąd uznał za wiarygodne jedynie zeznania i wyjaśnienia obciążające oskarżonego, a odmówił zasadności oraz wiarygodności dowodom świadczącym przeciwnie, która to obraza miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, albowiem skutkowało stwierdzeniem, że w przedmiotowej sprawie doszło do zrealizowania przez oskarżonego przedmiotowych oraz podmiotowych znamion przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., podczas gdy szczegółowa i wnikliwa analiza zebranego materiału dowodowego, przeprowadzona w kontekście wszystkich okoliczności sprawy, prowadzi do zupełnie odmiennych wniosków, w szczególności zaś nie uprawnia do przyjęcia, że oskarżony wprowadził kontrahenta w błąd co do jakiegokolwiek okoliczności związanej z zawieraniem transakcjami, jak również działał w powziętym z góry zamiarze doprowadzenia (...) Sp. z o.o. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej;

2. art. 4 k.p.k. i art. 7 k.p.k. poprzez naruszenie zasady obiektywizmu, wyrażające się w wyraźnym dopasowywaniu rezultatów przeprowadzonego postępowania dowodowego oraz elementów ustalonego stanu faktycznego do z góry przyjętego przez Sąd meriti przekonania o winie oskarżonego, w tym zwłaszcza uwypuklaniu i nadawaniu nadmiernego znaczenia okolicznościom, które zgodnie z zasadami logiki, doświadczenia życiowego oraz zdrowego rozsądku same w sobie nie mogą jeszcze świadczyć o tym, że oskarżony w istocie dopuścił się zarzucanego mu czynu, przy jednoczesnym zaniechaniu uwzględnienia okoliczności wskazujących na brak po stronie oskarżonego zamiaru wprowadzenia (...) Sp. z o.o. w błąd w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w szczególności zaś faktu, że

oskarżony przez cały czas konsekwentnie podkreślał swoją wolę uregulowania całego zadłużenia wobec (...) Sp. z o.o., a niemożność terminowej zapłaty należności wynikała z okoliczności niezależnych od oskarżonego, związanych z utratą towaru na znaczną kwotę na skutek mrozów;

3. art. 5 § 1 k.p.k. poprzez całkowicie nieuzasadnione uznanie oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu w sytuacji, gdy w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wina nie została oskarżonemu udowodniona ponad wszelką wątpliwość, zwłaszcza nie zostało wykazane, że oskarżony działał w powziętym z góry zamiarze wprowadzenia (...) Sp. z o.o. w błąd co do jakiegokolwiek okoliczności związanej z zawartymi transakcjami, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, co w konsekwencji uniemożliwiało przypisanie oskarżonemu winy;

4. art. 167 k.p.k. poprzez nierozpoznanie zgłoszonego przez obrońcę oskarżonego A. G. wniosku dowodowego w postaci przeprowadzenia dowodu z wniosku oskarżyciela posiłkowego o zawezwanie do próby ugodowej, pomimo tego, iż okoliczność, że (...) Sp. z o.o. wystąpiła przeciwko oskarżonemu z powództwem cywilnym o zapłatę kwoty będącej przedmiotem niniejszego postępowania, miała niezwykle istotne znaczenie dla właściwego rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, a nadto stanowiła negatywną przesłankę orzeczenia wobec oskarżonego obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego;

5. art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. poprzez orzeczenie względem oskarżonego obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego w sytuacji, gdy roszczenie pokrzywdzonego jest przedmiotem postępowania cywilnego toczącego się przed Sądem Rejonowym w Rzeszowie Wydział V Gospodarczy do sygn. akt V GCO 143/14, a zatem w sprawie zachodziła negatywna przesłanka orzeczenia obowiązku naprawienia szkody;

6. art. 424 § 1 pkt 1-2 k.p.k. poprzez nienależyte uzasadnienie zaskarżonego wyroku, a w szczególności:

a) brak wykazania, że zachowanie oskarżonego zrealizowało przedmiotowe i podmiotowe znamiona przestępstwa oszustwa z art. 12 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k., zwłaszcza w zakresie rzekomego działania przez oskarżonego w powziętym z góry zamiarze wprowadzenia (...) Sp. z o.o. w błąd i doprowadzenia jej do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej;

b) brak wykazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku faktu zrealizowania przez oskarżonego przedmiotowych oraz podmiotowych znamion czynu ciągłego z art. 12 k.k.;

- która to obraza miała oczywisty wpływ na treść zapadłego w sprawie orzeczenia, albowiem skutkowało stwierdzeniem, że oskarżony zrealizował znamiona przestępstwa przypisanego mu skarżonym wyrokiem, podczas gdy szczegółowa oraz wnikliwa analiza zebranego materiału dowodowego przeprowadzona w kontekście wszystkich okoliczności sprawy, prowadzi do zupełnie odmiennych wniosków;

Podnosząc powyższe zarzuty, na zasadzie art. 437 § 1 - 2 k.p.k., obrońca oskarżonego wniósł o zmianę wyroku w całości poprzez uniewinnienie oskarżonego od czynu zarzucanego mu aktem oskarżenia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Apelacja jest zasadna, o ile wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy Sąd Rejonowy dopuścił się uchybień, które miały wpływ na treść wyroku. Zebrany materiał dowodowy nie ocenia wyczerpująco zarzutu aktu oskarżenia w sposób pozwalający na analizę prawidłowości postępowania Sądu I instancji.

Obowiązkiem Sądu I instancji wynikającym z zasady prawdy obiektywnej, było dążenie do wyjaśnienia wszelkich istotnych okoliczności sprawy, zwłaszcza zaś do wyjaśnienia sprzeczności i to przy uwzględnieniu całości materiału dowodowego, zgodnie z treścią art. 410 k.p.k., a czego Sąd Rejonowy nie dokonał.

Przypomnieć należy, że w myśl art. 286 § 1 k.k. odpowiada za oszustwo ten, kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem za pomocą wprowadzenia w błąd (oszustwo czynne), albo wyzyskania tej osoby (oszustwo bierne). Wprowadzenie w błąd oznacza, że sprawca swoimi podstępными zabiegami doprowadza inną osobę do mylnego wyobrażenia o rzeczywistym stanie rzeczy, zaś wyzyskanie błędu polega na wykorzystaniu przez sprawcę już istniejących, niezgodnych z rzeczywistością opinii, wyobrażeń osoby pokrzywdzonej. Ponadto osoba oszukana dobrowolnie oddaje mienie sprawcy, a nie traci mienia wbrew swojej woli (wyrok SN z 27.10.1986r., sygn. II Kr 134/86, OSNPG 1997r. Nr 7, poz. 80). Podnieść należy także, że zamiar oszustwa w przypadku zamawiania towaru z odroczonym terminem płatności musi istnieć już w momencie złożenia tego zamówienia lub w momencie pobrania towaru, gdy sprawca nie ma zamiaru dotrzymania terminu zapłaty i odkłada go na czas bliżej nieokreślony.

Dokonane w sprawie przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne wskazują, że Sąd I instancji nie ustalił w istocie, jaki był zamiar oskarżonego w chwili zawierania transakcji i pobrania zamówionego towaru. Badając kondycję finansową firmy należącej do oskarżonego Sąd Rejonowy konstatuje, że w chwili zakupu towarów od pokrzywdzonej spółki sytuacja finansowa firmy oskarżonego uległa pogorszeniu. Fakt ten wiąże z surową zimą roku (...), gdy z uwagi na gwałtowne mrozy, oskarżony stracił towar wartości ok. 100 tysięcy złotych, a także posiadanymi zobowiązaniami względem innych wierzycieli. Dodatkowo wskazuje na zadłużenie oskarżonego z tytułu podatku od towarów i usług oraz z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych. W dalszej części ustaleń, Sąd I instancji zauważa, że sytuacja oskarżonego w chwili zawierania zobowiązania była beznadziejna. Sąd I instancji w tych ustaleniach zdaje się jednak nie dostrzegać istotnej różnicy zachodzącej pomiędzy pogorszeniem sytuacji gospodarczej firmy oskarżonego, a jak to określił, znalezienia się tej firmy w sytuacji beznadziejnej. Pogorszenie sytuacji finansowej nie oznacza niemożności prowadzenia działań gospodarczych. Tak nieprecyzyjne ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego powodują, że nie jest możliwe dokonanie oceny zamiaru oskarżonego z punktu widzenia przesłanek art. 286 § 1 k.k. w sposób objęty wymogami tego artykułu, czyli jednoznaczny i niebudzący żadnych wątpliwości. Do tego, co w tym miejscu powiedziano, odnieść należy następne ustalenia Sądu Rejonowego, w których stwierdził, że na tle wyjaśnień oskarżonego firma oskarżonego w pewnym momencie straciła płynność finansową. Również i tutaj widać brak precyzji w ustaleniach oraz brak podjęcia przez Sąd decyzji, co do przyjęcia na podstawie przeprowadzonych dowodów jaki charakter gospodarczy miała sytuacja finansowa firmy oskarżonego. Również te nieprecyzyjne ustalenia nie dawały Sądowi Rejonowemu podstaw do stanowczej oceny, że sytuacja gospodarcza firmy oskarżonego pchnęła go do oszukańczego zawarcia umowy z pokrzywdzonym. Z uwagi na tak pobieżny charakter ustaleń, kwestia ta jest nadal otwarta i wymaga zbadania w ponownym postępowaniu.

Sąd Rejonowy dostrzega, że w wypadkach, gdy o niekorzystności rozporządzenia mieniem, a w konsekwencji o korzyści majątkowej po stronie sprawcy lub innej osoby za fakt nie zwrócenia długu lub nie uregulowania należności, dla spełnienia znamion strony podmiotowej art. 286 § 1 k.k. konieczne jest ustalenie, że sprawca w chwili wprowadzania w błąd lub wyzyskania błędu, doprowadzenia w ten sposób do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, miał zamiar nie uiszczenia należności, albo nie zwrócenia długu. Zarazem jednak sam fakt nie uiszczenia należności lub sam fakt nie zwrócenia długu (w całości lub w części) automatycznie nie stwarza podstawy do przyjęcia, że sprawca działał z zamiarem oszustwa w chwili zawierania umów, stanowiących podstawę obowiązku zapłaty. Dla ustalenia znamion strony podmiotowej w tych wypadkach konieczne jest ustalenie, z jakich powodów nie doszło do wypełnienia świadczenia przez sprawcę (k. 250-251). Tak zdefiniowane zadanie dowodowe, Sąd I instancji rzeczywiście sobie postawił, ale dowody w tej mierze przeprowadził w sposób pobieżny. Nie jest tutaj wystarczające powołanie się na fakt zadłużenia z tytułu niezapłaconych podatków oraz ustalenie, że występowało zadłużenie wobec innych firm, gdyż precyzyjnie należało wykazać, jak te czynniki wyglądały na tle kompleksowych możliwości gospodarczych w firmie oskarżonego. Pamiętać należy, że w sprawie są zeznania świadka R. P., który przedstawia oskarżonego jako solidnego partnera handlowego, który wywiązuje się ze swoich zobowiązań. Świadek ten miał świadomość, że oskarżonemu zamarzyły alkohole w zimie (...) i z tego powodu oskarżony odmówił prowadzenia z nim interesów. Sąd I instancji zeznania te odnotował w uzasadnieniu wyroku, ale nie zestawiał ich z okolicznościami zawarcia umowy z pokrzywdzonym, co mogłoby prowadzić do pełnych ustaleń w zakresie zamiaru oskarżonego. Niemożność realizacji zaciągniętych zobowiązań w obrocie handlowym, wynikająca z czynników

niezależnych od przedsiębiorców, należy do przewidywanego i normalnego ryzyka gospodarczego, które biorą na siebie dwie strony umowy. W okolicznościach sprawy zatem, po zbadaniu uwarunkowań gospodarczych tamtego okresu w aspekcie działania firmy oskarżonego, ustalić należy, czy istotnie miał on zamiar oszukania pokrzywdzonego, czy też niemożność spłaty zobowiązania była efektem zdarzeń gospodarczych i faktycznych od niego niezależnych. Ustalenia w tym zakresie zostały przez Sąd Rejonowy zarysowane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, ale nie zostały przeprowadzone w sposób dogłębny.

W związku z powyższym wyrok Sądu Rejonowego należy ocenić jako przedwczesny i podlegający uchyleniu wraz z przekazaniem sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W ponownym postępowaniu zachodzi potrzeba przeprowadzenia całego postępowania dowodowego z uwzględnieniem wskazanych w uzasadnieniu Sądu Okręgowego powinności dowodowych, spoczywających na Sądzie I instancji. Wszystkie okoliczności sprawy należy zestawzić z całością materiału dowodowego, a ustalenia poczynić w sposób szczegółowy, a nie ogólny. Wszystkie dowody powinny być ocenione kompleksowo we wzajemnym powiązaniu, tak aby postępowanie dowodowe było wyczerpujące i zakresem dociekania objęło całość przesłanek zarzucanego oskarżonemu czynu po to, by można było je potwierdzić lub wykluczyć.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku na podstawie art. 437 § 2 kpk, art. 444 kpk, art. 449 kpk, art. 456 kpk.